

BODZSÁR ÉVA és ZSÁKAI ANNAMÁRIA: *Humánbiológia. Gyakorlati kézikönyv* (300 oldal, táblázatokkal, ábrákkal. ELTE Eötvös Kiadó, 2004. ISBN 963 463 653 5, Ára: 3667 Ft)

Az ELTE Embertani Tanszéke „Humánbiológia” című tankönyv-sorozatának negyedik köteteként megjelenő gyakorlati kézikönyv egyetemeink biológia szakos tanárjelölt és biológus hallgatóinak, antropológiai témából doktori disszertációt készítőeknek, valamint a posztgraduális képzésben résztvevő humánbiológusoknak kíván segítséget nyújtani azáltal, hogy összefoglalja a leggyakrabban alkalmazott klasszikus és a legújabb humánbiológiai módszereket.

A könyv célja nemcsak az, hogy a módszerek megismerésében és elsajátításában jól használható tankönyvként szolgáljon, hanem az is, hogy alkalmas legyen a már hivatásukat gyakorló humánbiológusok és más, a humánbiológia módszereit használó szakemberek munkájának segítésére, ismereteik elmélyítésére, ill. új módszerek megismertetésére. Ezt a célt szolgálja például a fejezetek végén megtalálható, az egyes témákhoz ajánlott legismertebb szakkönyvek és tanulmányok listája is valamint a felhasznált irodalom jegyzéke, amelyből az érdeklődők a bemutatott módszerekről további, bővebb információhoz juthatnak.

Az antropológiai módszerek száma e tudomány interdiszciplináris jellegénél fogva meglehetősen nagy. A könyvben ismertetett módszerek természetesen nem fedik le az antropológiai kutatások széles spektrumának vizsgáló módszereit. Ez a kézikönyv a történeti embertan valamint az élő ember antropometriai és morfológiai vizsgáló módszerei közül a napjainkban használt legfontosabb technikák ismertetésével kíván segédanyagot nyújtani egyrészt a hallgatóknak a gyakorlati órákon tanultak elmélyítéséhez, másrészt a kezdő szakembereknek munkájukhoz.

A szerzők nagy figyelmet fordítottak arra, hogy az egyes módszerek a leírások alapján ténylegesen elsajátíthatóak legyenek. A vizsgálati módszereket példákkal és ábrákkal illusztrálva tárgyalják. A különböző vizsgálatok elvégzéséhez szükséges eszközök, felszerelések leírása, használatának bemutatása szintén a technikák tökéletes elsajátítását kívánja segíteni.

A könyv három fő részre tagolódik. Az első rész az emberi csontváz anatómiáját tekinti át olyan szempontból, amely a feltárt csontváz-leletek és az élő ember antropológiai vizsgálatához nélkülözhetetlen alapot nyújt.

A második rész a történeti népségek rekonstrukcióját megalapozó és alapvető vizsgáló módszereket írja le. A csontváz metrikus és morfológiai jellegeinek klasszikus feldolgozását segítő standard módszerek áttekintését a morfológiai nem meghatározására, az elhalálzási kor becslésére leggyakrabban alkalmazott módszerek ismertetése követi. A történeti népek életmódjának, egészségi állapotának rekonstruálásához kíván segítséget nyújtani a néhány paleopatológiai elváltozásnak és a legfontosabb paleodemográfiai jellemzők becslésének bemutatása. Ez a rész az embertani és régészeti forrásanyag vizsgálata alapján levonható következtetések validitásának értékelésével zárul.

Az élő ember humánbiológiai vizsgálatának hitelességét az adekvát módszerek alkalmazásán kívül alapvetően a vizsgált minta kiválasztása határozza meg. A harmadik rész első fejezete a mintaválasztás legfontosabb aspektusait tekinti át. Ezt követi az antropometriai, a fej morfológiai, a bőrlécrendszer és a tenyéri redők kvantitatív és kvalitatív jellemzői vizsgálatánál alkalmazott módszerek ismertetése.

A testforma analízisére az alakmérés geometriai módszerei, az uniszex humán fantom alapján történő elemzés, a szomatotipizálás és a Conrad-féle morfológiai alakelemző módszer kerül bemutatásra. A testi fejlettség auxológiai vizsgáló módszerei közül a csontkor, a fogkor, a morfológiai kor és a szexuális érettség becslésére kidolgozott, legelterjedtebb módszerek, valamint

a testösszetétel becslésére alkalmazott műszeres és antropometriai technikák ismertetésével zárul ez a rész.

Az egyes vizsgálati módszerek ismertetését megelőzi a vizsgálat rövid elméleti háttérének bevezetése, de a vizsgálati eredmények értékeléséhez, értelmezéséhez nem nélkülözhető a tankönyvsorozat eddig megjelent köteteiben (Bodzsár 1999, 2003, Gyenis 2001) megtalálható részletes elméleti anyag ismerete.

Ízléses és szép kivitelű, gazdagon illusztrált könyv, jó szívvel ajánlható mind az egyetemi ifjúság, mind a szakterület művelői és a szakterület íránt érdeklődők figyelmébe.

Pápai Júlia

FARKAS L. GYULA: *Alkalmazott antropológia* (108 oldal, 32 ábra, 11 táblázat, JATE Press, Szeged, 2004).

A Szegedi Tudományegyetem Természettudományi Karán a kilencvenes évek elején kezdődött meg a biológia tanár szakos valamint biológus hallgatók képzési rendszerének reformja. Az átalakulás során minden biológia szakos egységes alapképzést kap az első három év során majd ezt követi a kétéves „specializációs” időszak, amikor a választott szakirányaikban mélyednek el a hallgatók, úgy hogy az adott szakirányból több féléves, a lehetőségek közül az általuk választott kurzust végznek el. Ez kihívást jelentett az oktatóknak is, hiszen az addig egy vagy két félévbe zsúfolt tárgyaik fontosabb fejezeteit bonthatták ki teljes, féléves kurzus keretében.

A szegedi Embertani Tanszéken így született meg az Alkalmazott antropológia kurzus, amely a kezdetektől népszerű tárggyá vált. A hallgatók a tárgy első meghirdetésétől fogva kézbe kapták a kurzussal egy időben születő és felnövő jegyzetet, hosszú ideig azonban csak a tanszéki két kéziratú példányt használhatták tanuláshoz. Most végre kézbe vehetjük a jegyzetet.

A könyv 108 oldalon, 7 fejezetben, részletesen mutatja be az antropológiai ismeretek felhasználási körének széles választékát.

A Bevezetés után röviden képet kapunk az alkalmazott antropológia részterületeiről, majd az első fejezetben a tárgy történeti kialakulását is szem előtt tartva az antropológia művészeti alkalmazásáról olvashatunk. A képzőművészek munkájában elengedhetetlenül fontos, hogy akár a teljes alakos emberábrázolások esetén, akár a test egyes részleteinek ábrázolásakor tisztában legyenek az emberi test arányaival.

A második fejezet a hazánkban igazán mostohán kezelt ipari antropológia jelentőségére és szükségességére irányítja a figyelmet. Az alfejezetekben esetbemutásokon keresztül szemlélteti az egyes iparterületek antropológiai kihívásait, mint amilyen a konfekcióipar, bútortipar, a cipőgyártás, munkaeszközök készítése, a játékgyártás, sőt az építőipar.

A harmadik fejezet az auxológia, azaz az extrauterin élet első húsz évének törvényszerűségeivel foglalkozó tudományterület eredményeinek gyakorlati alkalmazási lehetőségeit részletezi életkorcsoportokra bontva.

„Az antropológiai ismeretek alkalmazása az igazságügyi orvostanban” című fejezet két nagyobb témakör köré csoportosul, a származás megállapítására vonatkozó részben az apaság bizonyításának főbb antropogenetikai eszközeit ismerteti. A személyazonosítással kapcsolatos alfejezetben pedig vázolja az azonosítás antropológiai módszereit, és röviden összefoglalja a történelmi múlt és a közelmúlt legjelentősebb azonosítási eljárásait.

Az 5. és 6. fejezet közös kapcsolódási pontja a testalkati kutatások alkalmazhatósága egyrészt a sport, másrészt az orvostudomány területén.

Végül a 7. fejezetben a korábbiakban már vázolt humánbiológiai metodikák gyakorlati alkalmazását ismerteti a korábban élt populációk biológiai rekonstrukciójában.

Gyakran halljuk azt a kérdést hallgatóinktól: „Mit kezdhetek, hova tudok elhelyezkedni az antropológia specializációs diplomával?” Az „Alkalmazott antropológia” perspektívát nyújt ebben

a kérdésben is. A lehetőségek hangsúlyozása mellett a könyv szolid útmutatást ad az alkalmazott antropológia etikai problémáiról is.

A könyv nem csupán a szakmai közönségé, zsargon-mentes stílusa, ahogyan azt Farkas Gyula professzor úrtól megszoktuk, a nem-antropológus közönség számára is könnyen emészthető és ajánlható. A konkrét esetbemutatók révén rendkívül olvasmányos könyv, egy szuszra elolvastatja magát, sőt belőle a szerző gazdag tapasztalata. Talán hiányérzetet kelthet az olvasóban, hogy az antropológiai módszereket nem ismerteti a szerző részletesen. Valójában az Alkalmazott antropológiát specializációs kurzusként abszolváló hallgatók számára, akik jegyzetként használják majd a könyvet, az említett módszerek zöme ismert az alapozó Humánbiológia tárgyából. A nem szakmai közönség részére pedig elegendő a módszerek körvonalazása, hiszen azok részletes kifejtésével már terjedőmódúvá válna az „Alkalmazott antropológia”.

Táblázatok, valamint gazdag ábraanyag segítik a leírtak megértését.

Just Zsuzsanna

KAARMA, HELJE (Ed.): *Papers on Anthropology XIV*. (University of Tartu, Centre for Physical Anthropology, Tartu University Press, 2005)

A kötet a Tartui Egyetem Antropológiai Intézetének immáron tizennegyedik kötete, mely a tartui „Old Anatomical Theater” fennállásának 150. évfordulójára jelent meg. A dolgozatok egy része történeti előadás: az Észt Természettudományi Társaság, a tartui orvosképzés, az antropológia oktatásának történetével és az épület történetével foglalkoznak. E témában külön biográfiai kötet is megjelent az intézmény vezetőiről, és híres munkatársairól egyelőre észt nyelven. Közélesen ígéri az angol nyelvű kiadást. A „színház” történetére e könyv megjelenése után visszatérünk.

A kötet szerkesztőbizottsága nevében, a főszerkesztő előszavában sajnálattal emlékezik meg Prof. Dr. Eiben Ottó haláláról.

A kötet további részével a szerkesztő folytatni kívánja a hagyományokat: a kötet a humánbiológia számos területét érintő dolgozatot tartalmaz. Sajnos csak néhány munka ismertetésére van helyünk, melyekről úgy gondoljuk, hogy kollégáink szélesebb körének érdeklődésére számot tarthatnak.

Bronikowsky, M., Szcapanowska, E., Maciasek, C. a fiatal korban tapasztalható és sajnos egyre gyakoribb obezitással foglalkoznak. Számba veszik a kialakulásához vezető életmód jellemzőit, a vizsgálati módszereket és megállapítják, hogy a megelőzés ezen a területen is egyszerűbb és kevésbé költséges, mint a gyógyítás.

Heapost, L. a fej- és arcméreteket, valamint a testmagasság összefüggését vizsgálja finnugor népek körében. Megállapítja, hogy a fejméreteket jelentősen függenek a testmagasságtól. A korrelációs koefficiens mind a fej, mind az arcméreteket esetében igen magas.

Jürimäe, J., Jürimäe, T. a csontok denzitását vizsgálták serdülő leányoknál, különböző fizikai aktivitás mellett, valamint a testösszetétel és az izomtömeg közötti összefüggést. Úgy találták, hogy a csontsűrűség és a fizikai aktivitás között összefüggés van: a legaktívabb csoportban szignifikánsan magasabb volt, a kevésbé aktív csoportokban azonban nem különbözött jelentősen.

Jürimäe, T., Sudi, K., Payerl, D., Jürimäe, J., Tafeit, E. és Möller, R. sportolóknál vizsgálták a testösszetételt lipométerrel és a bioelektromos impedancia mérésével. Úgy találták, hogy a két módszer a testzsír % és a sovány testtömeg mérési eredményei igen magas korrelációt mutatnak. Véleményük szerint sportolóknál mindkét módszer hatékonyan alkalmazható a testösszetétel meghatározására.

Kirss, Ü. és Öun, K. a magasság és a testtömeg előrejelzésének lehetőségét vizsgálta a születéskori hosszából és súlyból 0 és 2 éves kor között. A szerzők modelleket írnak le, melyek használatával a testtömeg és a magasság megbecsülhető a kívánt életkorban.

Kiisk, L., Lintsi, M., Mesikapp, S., Seppet, E. és Ots, M. vesetranszplantáción átesett felnőtteket vizsgáltak közvetlen a transzplantáció után és 21 hónap múlva. A testsír tartalom egyértelmű növekedése volt megfigyelhető, ami a szerzők szerint az urémia csökkenésének és az étvágy javulásának következménye.

Kolasa, E. és Hulanicka, B. a dohányzó szülők (passzív dohányos) leányainak érését vizsgálták. A dohányzó anyák leányainak menarchekora korábbra tevődik, bár ez hatás társadalmi tényezők (a család nagysága, gazdasági helyzete, a szülők iskolai végzettsége) befolyása alatt áll. Ha az apa dohányzik, ez a tendencia ugyancsak érvényesül. A részletes elemzés szerint a korán érő leányok olyan anyákéi, akik a magzati élet alatt is dohányoztak.

Neruda, B. megállapítja, hogy az egyes változók közötti korrelációk kiszámítása és ezzel a korrelációs mátrix felépítése – alkalmas számítógépes program segítségével – nem nehéz feladat. A háttérváltozók felismerése azonban gyakran elmarad. A szerző egy módszert ajánl, melynek segítségével ez a cél könnyen elérhető.

Peterson, J. és Kaarma, H. a táplálkozás és a testi felépítés között keresett kapcsolatot. A táplálkozást kérdőívvel vizsgálták a napi energia-bevitel, az étkezések gyakorisága és a táplálék tartalma szerint a különböző testfelépítési csoportokban. A szabálytalan étkezések és az ajánlottnál kisebb energia-bevitel korábban leírt hatásait meg tudták erősíteni. A táplálékfogyasztás és a táplálék tartalma, meg a testi felépítés között erős kapcsolatot találtak, ha a számításokat testsúly kg-ra végezték.

Stoev, R. úgy találta, hogy a serdülők szomatotípusa szignifikánsan különbözik attól függően, hogy nagyvárosban (Szófiában) vagy kisebb városban (Smolyanban) élnek. Az utóbbiban a fiúknál a mezomorfia, leányoknál a mezoendomorfia értéke nagyobb. Az ok a szerző szerint a vidéken élők nagyobb fizikai aktivitásában és a táplálkozási szokások különbözőségében keresendő.

Veldre G. tartui serdülők vérnyomását csoportosította az életkor és a magasság/súly kategóriák ($M \pm 0,5SD$) szerint. Úgy találta, hogy a mind a szisztolés, mind a diasztolés vérnyomás szignifikánsan különbözik az ilyen módon felállított kategóriák között. A legmagasabb értékeket a „terjedelmes” és a „nem megfelelő” kategóriákba tartozó fiúknál tapasztalta. Véleménye szerint a súly/magassági kategóriák kicsi, de jelentős hatást gyakorolnak a vérnyomásra.

Buday József

VELDRE, GUDRUN: *Somatic status of 15-year-old Tartu schoolchildren* (A 12–15 éves tartui iskolás gyermekek szomatikus státusza, *Dissertationes Biologicae Universitatis Tartuensis* 85. Tartu University Press, 2003)

A munka 757 12–15 éves, Tartu tanulóifjúságából véletlenszerűen választott gyermek szomatikus státuszának keresztmetszeti vizsgálatára épül, különös tekintettel érettségi szintjükre. Fontosabb eredményei a következők:

A 12–15 éves gyermekek nemi különbségei nagyobbak voltak Aul 1982. évi adataival összehasonlítva. A főbb különbségek: fiúknál nagyobb a mellkas és a has mélysége, a csípő szélessége, a bicondyláris szélességek, nagyobb fejhossz és szélesség. 12–14 éves fiúknál nagyobb a relatív ülőmagasság és a mellkasszélesség. A leányoknál nagyobb csípőkerület, a csípőszélesség/vállszélességi index és nagyobbak a bőrredők 13 éves kortól.

A tartui gyermekek testmagasságának pozitív szekuláris trendje lelassulni látszik: Aul 1978. évi (1982-ben publikált) mérései és az 1997–1998. évi mérések közötti különbség statisztikailag nem szignifikáns.

A 20–30 évvel korábbi mérésekkel összehasonlítva a testi felépítésben a következő változások figyelhetők meg: 1) A test karcsúsodása, a relatív ülőmagasság, a Rohrer index és a BMI csökkent. 2) A gyermekek keskeny vállúvá és keskeny csípőjűvé váltak, a relatív váll- és csípőszélesség mindkét nemben csökkent. 3) A karcsúsodás tendenciája érvényesül abban, hogy a test laposabbá

válí. A relatív mellkasmélység csökkent, bár a mellkasindex nem változott szignifikánsan. 4) A fej hossza, szélessége és néhány életkorban a fejkerület is szignifikánsan csökkent. A fejindex értéke csökkent, a gyermekek dolichocephalabbá váltak és keskenyebb lett az arcuk is. 5) A bőralatti zsír egyenetlenül oszlik meg a test felszínén. A mediálisan mért combredővastagság különösen nagy.

A tartui gyermekek szexuális érése későbbi, mint más európai országokban. A nemi érés jeleinek variabilitása magas. Az oigarchekor átlaga retrospektív módszerrel $13,35 \pm 0,11$ év, a menarchekor átlaga $12,96 \pm 0,12$ év. Status quo módszerrel és probit analízissel az oigarchekor mediánja 15,12 év, a menarche medián 13,53 év. A korábban és a későbben érő leányok aránya nagyobb volt, mint 1971-ben.

Fiúknál a Heath-Carter szomatotípus komponensei a következők: 12 éves korban 2,6–4,3–3,7; 13 éveseknél 2,2–3,9–4,1; 14 éveseknél 1,9–3,8–4,4; és 15 éveseknél 2,1–4,0–3,9. Leányoknál rendre 2,6–3,6–4,0; 2,8–3,2–3,8; 3,0–3,2–3,7; és 3,3–3,1–3,5. A legtöbb fiú mezomorfikus ektomorf volt (14 éveseknél több, mint 49%), a kiegyenlített ektomorfia aránya minden életkori csoport $\frac{1}{4}$ -e volt. Leányoknál a Heath-Carter szomatotípus komponensei a szokásosak, minden komponens csaknem egyforma volt vagy az ektomorfia egy kicsit magasabb, mint a többi komponens. A legtöbb leány ektomorf (13 éves korban 47,3%), elsősorban a kiegyenlített ektomorfia jellemző. A leányok százalékos aránya a központi kategóriában az életkorral nő, 15 éves korra elérte az $\frac{1}{3}$ -ot.

Az antropometriai jellemzők rendszerezése és vizsgálata különböző módszerekkel történt. Ezek egymást kiegészítve jobb áttekintést adták a serdülő gyermekek sajátosságainak. A testmagasság/testtömeg kategóriák szerinti osztályozást is alkalmazták, amely segített elemezni néhány méretet a testmagassággal összefüggésben. A faktoranalízist sikeresen alkalmazták a szex-specifikus alkati különbségek elemzésére. A Heath-Carter szomatotípus segítségével elemezték a testösszetétel és a test alakjának jellemzőit mindkét nemben, és illusztrálták a testalkat változásait, vagy stabilitásait a pubertás éveiben.

Komplex és meglehetősen bonyolult összefüggés van a testalkat, a testméretek és a nemi érés között. Ugyancsak bonyolult kapcsolattal írható le a nemi érésnek a testméretek növekedésére gyakorolt hatása. Kisebb méretek és a különböző magasság/súly kategóriák kapcsolatban vannak a nemi fejlődés különbségével.

Buday József

TARTALOM – CONTENTS

Eredeti közlemények – Original papers

BERNERT ZS.: Traumás koponyák a Vörs-Majori-dűlő honfoglalás kori temetőből – *Skulls with traumatic changes from the Hungarian Conquest period cemetery of Vörs-Majori (dűlő) Fields* 3

FARKAS L. GY. – JÓZSA L. – PAJA L.: A gerinc elváltozásai egy középkori temető vázleletein – *Diseases of vertebral column in Medieval cemetery of Bátmonostor, Hungary* 11

SIDHU, S. – KAUSHAL, M.: Age-associated changes in some anthropometric measurements among rural and urban Sikh Harijan females of Amritsar (Punjab) 25

BODZSÁR, É. – ZSÁKAI, A. – KERN, B. Relationship between body fatcontent and sexual maturation status 31

KIRCHENGAST, S.: Proximate and ultimate aspects of body composition changes during menopausal transition. 39

GYENIS, G. – JOUBERT, K.: A BMI, a táplálkozási szokások és a szenvedélyszerek használatának területi különbségei 18 éves sorköteleseknél – *Connection among the BMI, life-style habits and the place of residence in Hungarian conscripts* 47

PhD tézisek – PhD theses

HEGYI, A.: A koponya és az axiális váz fejlődési rendellenességeinek gyakorisága középkori és avar kori temetők embertani leletein – *Frequency of developmental defects on the skull and the axial skeleton on skeletal collections from the Middle ages and the Avar period* 57

KUSTÁR, Á.: A humán morfológiai variációk az arcon és a koponyán. A koponya és az arc morfológiai összefüggéseinek alkalmazása a plasztikus arcreekonstrukcióban – *Analysis of the morphological relations of the skull and the face* 67

SZMODIS, M.: A testszerkezet változása a növekedés és fejlődés során – *The change of body structure in the course of growth and development* 75

ZSÁKAI, A.: Ikergyermek testfejlettségi mintázata – *Pattern of growth and development in twins* 85

Hírek – News 95

Könyvismertetések – Book Reviews 97

Instruction to Authors

Form of submission

Electronic submission of manuscripts is required. Manuscripts should be prepared according to the general instructions below and attached to an email cover message to the Editor (bodzsar@ludens.elte.hu).

Manuscript/Article types

Scientific articles are comprehensive descriptions of original research and include a theoretical survey of the topic, a detailed presentation of results with discussion and conclusion. The length of an article including tables, graphs, and illustrations should not exceed twenty pages. Scientific articles shall be subjected to peer review by one expert in the field.

Brief notes/Short reports are presentations of original research from various anthropological fields that should not include a detailed theoretical discussion. Their aim is to acquaint readers with preliminary or partial results of research. They should not be longer than five pages. Brief note articles shall be subjected to peer review by one expert in the field.

Book reviews acquaint readers with the content of important book at home and abroad.

Originality of articles. Manuscripts submitted for publications in *Anthropologiai Közlemények* should not contain previously published material and should not be under consideration for publication elsewhere.

Language. Scientific articles and brief notes/short reports should be submitted in Hungarian or in English. Book reviews are published in Hungarian.

A manuscript should consist of the following subdivisions, each beginning on a separate page:

1. Abstract – should consist of 150 words or fewer, supplemented with no more than five keywords. 2. Introduction. 3. Material and Methods. 4. Results. 5. Discussion. 6. References/Literature cited. 7. Mailing address of the author (and if possible email address).

Figures and Tables. Tables and figures should be cited in the text. Figures and tables should not be integrated into the text. Indicate in between the paragraphs where the figures and tables are to appear in the text. Figures and tables should be sent electronically, figures must be saved in .xls, .jpg or .tif format.

Literature. References to the literature should be cited in the text. When references are made, use the following formats: if one author is cited: Bartucz (1961) or (Bartucz 1961); if a work by two authors is cited: Acsádi and Nemeskéri (1970) or (Acsádi and Nemeskéri 1970); if the work by three or more authors is cited: Tanner and his associates (1975) or (Tanner et al. 1975). The literature must be arranged alphabetically in the following style:

Bartucz, L. (1961): Die internationale Bedeutung der ungarischen Anthropologie. *Anthrop. Közl.*, 5: 5–18.

Tanner, J.M. (1961): *Education and Physical Growth*. Univ. London Press. pp. 144.

Format and form of manuscripts. Manuscripts should be written with Word for Windows, lines should be typed double-spaced and margins should be of 3 cm on A4 pages. Paragraphs should be separated with an empty line. The title and chapters should be written bold in font size 14. Two copies of original manuscript and a copy on a CD or a diskette must be given to the Editor. All articles must be proofread for professional and language errors before submission.

A szerkesztő címe: DR. BODZSÁR ÉVA

Address of Editor: 1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/c.

ELTE Embertani Tanszék

Department of Biological Anthropology, Eötvös Loránd University

Tel.: 36-1-381-2161, Fax: 36-1-381-2162, E-mail: bodzsar@ludens.elte.hu

A kiadvány előfizethető és példányonként megvásárolható a Magyar Biológiai Társaságnál:

1027 Budapest, Fő utca 68., Tel.: 06 1 224-1423, E-mail: mbt@mtesz.hu, Honlap: <http://www.mbt.mtesz.hu/>
Pénzügyintézés a Kereskedelmi és Hitelbank Rt.-nél vezetett 10200830-323-10061 számú számlaszámra történhet.

Subscription Information: Hungarian Biological Society

1027 Budapest, Fő u. 68., Tel.: +36 1 224-1423, E-mail: mbt@mtesz.hu, Web-site: <http://www.mbt.mtesz.hu/>
Bank transfer should be made to Kereskedelmi és Hitelbank Rt., Hungary

IBAN code: HU73 10200830 32310061, Bank account: 10200830-323-10061

